

Avtor tega pravnega mnenja ni ne uporabnik in ne lastnik stanovanja v večstanovanjski stavbi, niti za ogrevanje ne uporablja zemeljskega plina. Izdelavo pravnega mnenja je naročila družba Zarja d.o.o. Novo mesto.

PRAVNO MNENJE O DOPUSTNOSTI ZARAČUNAVANJA CENE ZEMELJSKEGA PLINA ZA NEGOSPODINJSKE ODJEMNA MESTA ZA OGREVANJE V VEČSTANOVANJSKIH STAVBAH

Prejeli smo vaše vprašanje, ali je dopustna poslovna politika distributerjev zemeljskega plina, da slednjega za ogrevanje potrošnikov v večstanovanjskih stavbah ne želijo prodajati po cenah za gospodinjski odjem, katere javno oglašujejo, ampak po nekajkrat višjih cenah za negospodinjski odjem.

Takšno usklajeno ravnanje distributerjev zemeljskega plina je v nasprotju z veljavnimi predpisi, ki urejajo trgovanje z energenti. Zato obstaja precejšnja verjetnost, da bi potrošniki v postopku pred sodiščem uspeli s (kolektivno) tožbo doseči znižanje cene za nazaj, kljub podpisanim pogodbam z višjo ceno od oglaševane. Nadalje je zatrevanje neresničnih navedb pri trgovanju z energenti prekršek, katerega ugotavlja Agencija za energijo, usklajena ravnanja, s katerimi se omejuje konkurenca, pa Agencija za varstvo konkurence. In nenazadnje, ločevanje posameznikov glede na vrsto prebivališča pomeni nedopustno ločevanje, zaradi katerega lahko postopek uvede še Zagovornik enakosti.

Prodajanje zemeljskega plina kot specialni predpis ureja Energetski zakon (EZ-1), ki v 13. točki prvega odstavka 4. člena določa, da je »gospodinjski odjemalec« odjemalec, ki kupuje zemeljski plin za svojo lastno rabo v gospodinjstvu, iz česar izhaja, da je gospodinjski odjem dejansko prodaja zemeljskega plina potrošnikom (v skladu z definicijo potrošnika na podlagi) drugega odstavka Zakona o varstvu potrošnikov (ZVPot), s čemer so tudi pri nakupu zemeljskega plina etažnemu lastniku zagotovljene vse pravice, ki jih ima kot potrošnik. O tem ne more biti nikakršnega dvoma, saj tudi že prvi odstavek 13. člena EZ-1 določa, da morajo biti pri oskrbi z energijo upoštevane pravice potrošnikov kot končnih odjemalcev energije s čimer kot specialni predpis neposredno napotuje na uporabo splošnih predpisov za varstvo potrošnikov.

V praksi podjetij za distribucijo zemeljskega plina ni sporno, da kadar potrošnik sam kupuje zemeljski plin, ima ta status gospodinjskega odjemalca (in čeprav do letošnjega leta razdelitev na gospodinjski in poslovni odjem ni bila relevantna, saj se cene zemeljskega plina za obe vrsti odjema niso bistveno razlikovale). V letošnjem letu pa, ko je cena zemeljskega plina za poslovni odjem sedemkrat večja kot za gospodinjski odjem, pa imajo žal podjetja za distribucijo zemeljskega plina poslovni interes, da skupino uporabnikov, ki imajo pravico do gospodinjskega odjema, čim bolj zožijo (tudi kot je v tem primeru s kršitvijo veljavnih predpisov) v cilju maksimiranja dobička pri prodaji energentov.

Čeprav je avtentična razlaga pravil izključno v pristojnosti Državnega zbora pa se je DIREKTORAT ZA ENERGIJO MINISTRSTVA ZA INFRASTRUKTURO (Direktorat za energijo) na podlagi vprašanja enega od upravnikov večstanovanjskih stavb opredelil, da EZ-1 izrecno ne določa, da se skupina gospodinjskih odjemalcev (etažni lastniki, ki skupaj kupujejo zemeljski plin) še vedno šteje za gospodinjske odjemalce in je zato po njihovem mnenju dopustna obravnava skupine gospodinjskih odjemalcev kot gospodinjski ali poslovni odjem. Takšna razlaga Direktorata za energijo pravil EZ-1 ni pravilna saj pri razlagi niso bila uporabljena ustrezna pravila za razlago pravnih aktov. Strinjamo se z zapisom Direktorata za energijo, da zakonodajalec v EZ-1 pri definiciji »gospodinjskega odjema« ni izrecno zapisal, da je »gospodinjski odjemalec« odjemalec, ki kupuje električno energijo,

zemeljski plin, toploto ali drug energent za svojo lastno rabo v gospodinjstvu *sam ali skupaj z drugimi gospodinjskimi odjemalci*, ne strinjamo pa se s stališčem Direktorata za energijo, da takšna razlaga ne izhaja iz drugih pravil EZ-1. Če bi zakonodajalec menil, da skupina (torej več posameznikov z istimi lastnosti skupaj) gospodinjskih odjemalcev ne spada med gospodinjske odjemalce, bi jih gotovo navedel med zaščitene odjemalce v prvem odstavku 168. člena EZ-1. In vendar jih ni (čeprav po vsebini tja gotovo sodijo). Iz tega lahko torej z gotovostjo sklepamo, da se skupina gospodinjskih odjemalcev še vedno šteje za gospodinjske odjemalce ne glede na to, da so združeni v skupino ali pa pogodbo z distributerjem sklepa vsak posamezno. Če pa za razlago pravil EZ-1 uporabimo tudi Direktivo 2009/73/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom (Direktiva 2009/73/ES), ki je ena od podlag EZ-1, pa ne more biti več nobenega dvoma, kaj je »gospodinjski odjemalec«. V 25. točki prvega odstavka 2. člena tudi Direktive 2009/73/ES je namreč določeno, da »gospodinjski odjemalec« pomeni odjemalca, ki kupuje zemeljski plin za svojo lastno rabo v gospodinjstvu, v 26. točki pa da »negospodinjski odjemalec« pomeni odjemalca, ki kupuje zemeljski plin, ki ni namenjen za rabo v lastnem gospodinjstvu. Za razdelitev med obema odjemalcema je tako ključen namen rabe (v lastnem gospodinjstvu ali izven lastnega gospodinjstva) ne pa, ali več posameznikov kupuje plin skupaj ali pa vsak posebej.

Direktorat za energijo Ministrstva za infrastrukturo nadalje pavšalno ugotavlja, da so »skupne kotlovnice« pri dobaviteljih običajno obravnavane kot poslovni odjem« zaradi interesa upravnikov, da so za svoje stranke dosegli nižjo ceno zemeljskega plina, brez da bi ob tem podrobneje pogledalo pravno naravo takšnega razmerja. V takšnih primerih so namreč upravniki izkoristili možnost, da sami kupijo zemeljski plin in ga naprej prodajo etažnim lastnikom (ker so jim s tem zagotovili nižjo ceno). Zaradi takšne občasne prakse pa bi bilo nezakonito preprečiti etažnim lastnikom, da izkoristijo svojo zakonsko pravico in kot gospodinjski odjemalci kupijo zemeljski plin, če je to zanje ugodneje. Že na podlagi 25. točke preambule Direktive 2009/73/ES je naloga držav članic (in s tem posledično tudi državnih organov držav članic) spremljati dejavnosti velikih igralcev na energetske trgu za ohranjanje konkurenčnega položaja, zlasti v zvezi z gospodinjskimi in malimi negospodinjskimi odjemalci, ne pa zaščita slednjih.

Prav tako pa je Direktorat za energijo zanemaril, da težava nastaja samo takrat, kadar skupino gospodinjskih odjemalcev zastopa upravnik, ne pa kadar skupino gospodinjskih odjemalcev zastopa eden od njih (npr. ko za dve gospodinjstvi v hiši sklene pogodbo eden od lastnikov in kasneje razdeli strošek med njih (kar izhaja iz javno objavljene ponudbe enega od distributerjev zemeljskega plina)). Seveda pa je razlika v količini porabljenega zemeljskega plina med obema in možnosti navzkrižne prodaje drugih produktov, vendar pa to niso pravni, še manj pa pravno dopustni razlogi za razlikovanje.

Na vprašanje enega od upravnikov večstanovanjskih stavb je AGENCIJA ZA ENERGIJO (Agencija) podala stališče, da je *»nakup zemeljskega plina za skupno kotlovnico večstanovanjske stavbe mogoč pod pogoji zakupa za gospodinjske odjemalce le v primeru, če so vsi etažni lastniki večstanovanjske stavbe (ki so solastniki skupne kotlovnice) dejansko gospodinjski odjemalci in kjer se ne opravlja pridobitna dejavnost ter ta kotlovnica oskrbuje le te etažne lastnike (ne pa tudi morebiti druge večstanovanjske stavbe, kjer etažni lastniki niso solastniki skupne kotlovnice). Za opredelitev takšnega odjemnega mesta (oskrba skupne kotlovnice) kot gospodinjski odjem pa mora biti izpolnjen tudi pogoj, da se pogodba o dobavi zemeljskega plina sklepa direktno z gospodinjskimi odjemalci, ki so solastniki te skupne kotlovnice oziroma preko pooblaščenca v imenu in za račun teh odjemalcev (upravnika večstanovanjske stavbe), ne pa morebiti s tretjo osebo, ki z upravljanjem te kotlovnice izvaja pridobitno dejavnost na trgu.«* s čimer je potrdila razlago pojma »gospodinjski odjem« na podlagi namena rabe v skladu z Direktivo 2009/73/ES in dopustno razlikovanje vrste odjema, kadar za etažne lastnike kupujejo zemeljski plin upravniki kotlovnice (poslovni odjem), ali pa etažni lastniki, katere zastopa

upravnik (in ta nastopa zgolj kot njihov pooblaščenec). Povsem pravilno pa je stališče Agencije, da kadar etažni lastniki toplotno energijo prodajajo drugim etažnim lastnikom, pa slednje ni gospodinjski odjem (s čimer še enkrat potrdi razlago, da je ključen element razlikovanja namen uporabe), spadajo pa med zaščitene odjemalce v skladu s prvim odstavkom 168. člena EZ-1.

Na podlagi pregleda citiranih slovenskih in evropskih predpisov je povsem jasno, da kadar so etažni lastniki posameznih delov večstanovanjskih stavbah tudi lastniki kotlovnice in zemeljski plin kupujejo izključni za ogrevanje svoji stanovanj, distributerjev zemeljskega plina slednjim lahko zaračunavajo samo ceno za gospodinjski odjem.

PRAVNE POSLEDICE USKLAJENE PRAKSE DISTRIBUTERJEV ZEMELJSKEGA PLINA, DA
GOSPODINJSTVOM V VEČSTANOVANJSKIH STAVBAH ZARAČUNAVA DRUGAČNE CENE KOT
OSTALIM GOSPODINJSTVOM:

1. Pogodba je v delu določitve drugačne cene, kot je javno objavljena za gospodinjski odjem v skladu 3. členom Obligacijskega zakonika (OZ) nična, ker nasprotuje prisilnim predpisom (saj so tudi slednji upravičeni do gospodinjskega odjema). Etažni lastniki lahko s tožbo zahtevajo, da pristojno sodišče ugotovi ničnost pogodbenega določila o določitvi cene ter vračilo razlike med pogodbeno ceno in gospodinjskim odjemom z zakonskimi zamudnimi obrestmi od dneva plačila pa do dneva vračila. Ker gre v tem primeru za nezakonita ravnanja v primerih množičnega oškodovanja zaradi kršitev pravic iz civilnopravnih razmerij, se lahko zoper distributerje zemeljskega plina sproži kolektivna tožba na podlagi prvega odstavka 2. člena Zakon o kolektivnih tožbah (ZKolT).
2. Usklajeno ravnanje distributerjev zemeljskega plina ima vse zakonske znake prepovedanih usklajenih ravnanj na podlagi prvega odstavka 6. člena Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence (ZPOMK-1) saj so slednji delu sopogodbenikov določili neenake pogoje za primerljive posle in razdelili trg med udeležence, ki imajo iste lastnosti. Če se te kršitve potrdijo v postopku, ki ga vodi Javna agencija Republike Slovenije za varstvo konkurence, slednja na podlagi 37. člena ZPOMK-1 izda odločbo o ugotovitvi obstoja kršitve in z isto odločbo lahko podjetju naloži ukrepe, ki so primerni, da se odpravi kršitev. Na podlagi 62.a člena ZPOMK-1 ima vsaka oseba, ki je zaradi usklajenega ravnanja utrpela škodo, pravico do povrnitve škode in zamudne obresti od nastanka škode do plačila.
3. Neresnične navedbe, da z etažnimi lastniki ne sme skleniti pogodbe za gospodinjski odjem pomenijo kršitev 4. alineje enajstega odstavka 172. člena EZ-1, kar pomeni, da so izpolnjeni zakonski znaki prekrška po tretjem odstavku 491. člena EZ-1, za katerega je predpisana globa od 15.000 do 250.000 eurov (za vsak konkreten primer).
4. Različno obravnavanje posameznikov, ki prebivajo v individualnih hišah v primerjavi s posamezniki, ki prebivajo v večstanovanjskih hišah pomeni kršitev prvega odstavka 1. člena Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) in podlago za začetek postopka pred Zagovornikom enakosti.

mag. Rok Hudovornik

